Г. Г. Немсадзе,

Голова Наглядової ради, ПАТ "ЗНВКІФ" "Дженерал Інвестмент Ресурсес"

ORCID ID: 0000-0001-6508-8208

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.7.165

ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФІНАНСОВУ АРХІТЕКТУРУ КОРПОРАЦІЇ

G. Nemsadze,

Chairman of the Supervisory Board of PJSC "ZNVKIF" "General Investment Resources"

THE INFLUENCE OF THE UNSTABLE ECONOMIC ENVIRONMENT ON THE CORPORATE FINANCIAL ARCHITECTURE

У статті висвітлюються питання впливу нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру корпорації. Узагальнено наукові підходи щодо розуміння сутності понять "зовнішнє середовище" та "економічна нестабільність". З'ясовано вплив нестабільного економічного середовища на фінансові інтереси корпорації. Зазначено, що будь-який прояв нестабільного економічного середовища негативно відображається на реалізації такого фінансового інтересу корпорації як зростання рівня доходності власного капіталу, порушення якого практично унеможливорює реалізацію інших пріоритетних інтересів, зокрема основного фінансового інтересу — максимізації ринкової вартості корпорації. Систематизовано фактори, які впливають на фінансову архітектуру корпорації в умовах нестабільного економічного середовища в розрізі основних її компонентів. Розглянуто можливості подолання негативного впливу нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру корпорації.

The article covers the impact of an unstable economic environment on the financial architecture of the corporation. Scientific approaches to understanding the essence of the concepts "environment" and "economic instability" are generalized. It is proposed to understand economic instability as a state of imbalance in the economic system of the country, which is characterized by fluctuations in key macroeconomic indicators and the inability to respond quickly to changes in endogenous and exogenous conditions of its functioning due to disruption of existing relationships.

The main manifestations of the unstable economic environment, in particular in Ukraine, include GDP growth, inflation, unemployment, exchange rate fluctuations (Ukrainian hryvnia to the US dollar due to the high level of dollarization of the domestic economy and its significant peg to the dollar), as well as non-cyclical fluctuations in the economy. It also outlines the causes of uncertainty, which are divided into two main groups, namely: uncertain economic processes that are difficult or sometimes impossible to predict and incomplete information. The conclusion is made about the dependence between the main characteristics of the unstable economic environment — dynamics, uncertainty and complexity.

The impact of an unstable economic environment on the financial interests of the corporation has been clarified. It is noted that any manifestation of unstable economic environment has a negative impact on the realization of such financial interest of the corporation as increasing the level of return on equity, violation of which makes it virtually impossible to realize other priority interests, including the main financial interest — maximizing market value.

The factors that affect the financial architecture of the corporation in an unstable economic environment in terms of its main components (capital structure, ownership structure, corporate governance, organizational and legal form of management) are systematized. Possibilities of overcoming the negative impact of the unstable external economic environment on the financial architecture of the corporation are considered.

Ключові слова: нестабільне економічне середовище, фінансова архітектура, корпорація, управління, прибутковість.

Key words: unstable economic environment, financial architecture, corporation, management, profitability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Будь-яка система не функціонує ізольовано, а постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем, а тому ключовими для неї стають не тільки її складові та взаємозв'язки між ними, а й зв'язки між елементами системи й зовнішнім середовищем. Ще на початку минулого століття науковці присвячували свої дослідження питанню нестабільного економічного середовища, а нині, коли темпи змін середовища постійно зростають, ця проблематика є надзвичайно актуальною. Визначення ступеня впливу нестабільності економічного середовища доцільно проводити для вибору корпорацією типу поведінки або системи управління відповідно до майбутніх змін, оскільки для досягнення успіху корпорації варто дотримуватися принципу відповідності системи управління ступеню нестабільності економічного середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Різні аспекти впливу нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру та діяльність корпорації розглядають у своїх наукових працях вітчизняні та зарубіжні вчені. Зокрема М. Ковбачук та Н. Бенік [1] вивчають вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на процес функціонування й адаптації підприємств; А. Могиліна [2] досліджує теоретичні основи економічної нестабільності в контексті її впливу на фінансову безпеку підприємств; С. Комаринець [3], А. Хаммер і Дж. Чампі [4] аналізують вплив нестабільності зовнішнього економічного середовища на функціонування корпорації; М. Кужель та В. Меженська [5] акцентують увагу на стратегічних аспектах впливу динамічних умов зовнішнього середовища на проведення оцінки фінансового стану корпорації і т. д. Однак питання впливу нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру корпорації є недостатньо висвітленим у вітчизняній науковій літературі й потребує ґрунтовних досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження впливу нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру корпорації й розробка рекомендацій щодо усунення його негативних наслідків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нестабільність — це стан системи, що характеризується коливанням унаслідок порушення існуючих у ній взаємозв'язків. Як зазначає В. Гейєць, "нестабільність є іманентною властивістю економічного розвитку" [6, с. 2].

Економічне середовище — це сукупність економічних умов у країні, в якій функціонує корпорація. Воно включає в себе такі фактори, як загальний рівень економічного розвитку, рівень заробітної плати і доходів населення, транспортне сполучення, курс валюти, рівень інфляції й ставки банківського відсотку, ставки оподаткування тощо.

У вітчизняній науковій літературі поняття "економічна нестабільність" чи "нестабільність економічного

середовища" переважно ототожнюється з поняттям "макроекономічна нестабільність", під якою розуміють втрату мобільності, динамічності та гнучкості економічної системи, нездатність своєчасно й повною мірою пристосуватися до змін внутрішніх умов її функціонування та навколишнього середовища [7].

Поняття "нестабільна економіка" В. Сумароков трактує як "відсутність гарантування повної зайнятості, стабільного рівня цін, наявності інфляції" [8, с. 224]. На нашу думку, подібне визначення є не зовсім повним, адже зводиться лише до зазначення форм прояву економічної нестабільності. Тому вважаємо, що суттєвим проявом нестабільності економіки є також коливання курсу національної валюти, що може негативно відобразитися на ефективності діяльності суб'єктів господарювання, зокрема корпорації.

О. Грабчук під нестабільністю економіки розуміє "відсутність гарантування повної зайнятості, стабільного рівня цін, наявності інфляції; також це та економіка, яка знаходиться в стані нерівноваги внаслідок внутрішніх і зовнішніх факторів й супроводжується інфляційними процесами, занадто дорогими кредитами тощо" [9, с. 81].

Досліджуючи нестабільність економічного середовища передусім маємо на увазі нестабільність зовнішнього економічного середовища, що чинить вплив на фінансову архітектуру корпорації.

Зовнішнє середовище корпорації — це сукупність господарських суб'єктів, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних умов і чинників, що діють у глобальному оточенні [10].

Зовнішнє середовище є одним із основних понять загальної теорії систем. До зовнішнього середовища відносяться всі чинники, які впливають на економічну систему, й разом з її природою визначають можливий її майбутній стан. Вже наприкінці 60-их років ХХ ст. Е. Еллінг зазначав: "Зовнішнє оточення організації все більше стає джерелом проблем для сучасних керівників. По суті справи, керівники найважливіших для суспільства організацій — ділових, освітніх, державних тощо — під впливом недавніх подій у світі були змушені зосередити увагу на швидко мінливому середовищі і його впливах на внутрішню будову організації" [11].

А. Хаммер і Дж. Чампі у книзі "Реінжиніринг корпорації" зазначають, що "до 1975 р. зовнішнє середовище організацій було стабільним, цикли життя товарів і терміни їх розробки — тривалими, виробництво — масовим. Вже приблизно з кінця 1970-их років у зв'язку із науково-технічним прогресом середовище стає підвищено нестабільним, непередбачуваним, цикли життя товарів і терміни їх розробки різко скорочуються, продукція ускладнюється і виробляється меншими партіями, конкурентна боротьба стає більш жорсткою" [4]. Разом з розвитком новітніх технологій, основними факторами зростання нестабільності зовнішнього середовища є індивідуалізація і динамізм людської поведінки, глобалізація попиту та пропозиції.

До основних проявів нестабільного економічного середовища, зокрема в Україні, варто віднести темп при-

Рис. 1. Підходи щодо розуміння сутності поняття "економічна нестабільність"

Джерело: складено автором на основі [2; 5].

росту ВВП, темпи інфляції, рівень безробіття, коливання валютного курсу (української гривні до долара США, зважаючи на високий рівень доларизації вітчизняної економіки та її значної прив'язаності до курсу долара), а також нециклічні коливання в економіці. Особливістю є те, що кожна із форм прояву економічної нестабільності може бути як формою нециклічного коливання, так і однією з характеристик таких фаз економічного циклу, як спад чи депресія.

На основі вищевикладеного можна систематизувати існуючі наукові підходи щодо розуміння сутності поняття "економічна нестабільність" (рис. 1).

Таким чином, під економічною нестабільністю слід розуміти стан розбалансованості економічної системи країни, яка характеризується коливаннями основних макроекономічних показників й неспроможністю швидко реагувати на зміни ендегенних і екзогенних умов її функціонування через порушення існуючих взаємозв'язків. Основними її формами прояву є економічні цикли, високий рівень безробіття, темп інфляції, а також валютна нестабільність у державі, зумовлена різкими коливаннями валютного курсу.

Зважаючи на те, що у зовнішньому середовищі існує багато змінних факторів, які перебувають у складній взаємодії, то можна констатувати, що воно є складним, і ця його характеристика зростає зі збільшенням кількості існуючих змінних факторів у ньому. Тому складність вважається однією із базових характеристик нестабільного зовнішнього економічного середовища разом із динамічністю та невизначеністю.

Причини виникнення невизначеності поділяються на дві основні групи [12]:

- невизначені економічні процеси, які важко або інколи неможливо спрогнозувати (науково-технологічний прогрес, природні явища, зміни клімату, розвиток уподобань споживачів);

- неповнота інформації, що спричинена передусім високою вартістю інформації, обмеженістю потужностей для її обробки й неточностями, або ж викликана навмисним приховуванням частини інформації з окремих питань, що призводить до збоїв у системах, втрат суспільної праці, матеріальних ресурсів, нераціонального розвитку продуктивних сил.

Існує залежність між основними характеристиками нестабільного економічного середовища — динамікою, невизначеністю й складністю. Нестабільне економічне середовище перетворюється з часом, тому є динамічним, внаслідок своїх перетворень, які повністю неможливо передбачити, воно є невизначеним, а через комплексну

взаємодію між власними елементами — складним. Тому можна сказати, що нестабільне середовище є тривимірним простором, вимірами якого є динаміка, невизначеність і складність. Відповідно ступінь нестабільності зовнішнього економічного середовища оцінюють за допомогою ступеня динаміки (темпи зміни подій порівняно з реакцією корпорації), ступеня невизначеності (звичність подій порівняно з подіями, які відбулися в минулому, передбачуваність майбутнього на підставі минулого досвіду і навиків) й ступеня складності (кількість сучасних подій, які впливають на корпорацію порівняно з минулими) [13, с. 100].

Оцінку ступеня нестабільності економічного середовища проводять для вибору корпорацією типу поведінки або системи управління відповідно до майбутніх змін. Так, коли сила впливу зовнішніх факторів незначна або прямує до нуля, то корпорації варто частково змінити існуючу систему цінностей, структуру, процеси, але коли їх сила значна — зміни потрібні радикальні, адже корпорація ризикує потрапити у кризовий стан, який загрожуватиме її економічній безпеці [3, с. 42].

Далі дослідимо, як саме нестабільне економічне середовище може впливати на фінансову архітектуру корпорації. Варто відзначити, що в деяких випадках нестабільне економічне середовище може бути навіть вигідним для корпорації, наприклад, погашення кредиторської заборгованості знеціненими коштами чи встановлення вигідного валютного курсу в певний момент часу. Однак суть нестабільності полягає саме в постійному ризику змін у будь-який момент часу. Основним негативним аспектом нестабільного економічного середовища є слабка прогнозованість майбутньої ситуації, а таким чином й неможливість здійснити довгострокове планування діяльності корпорації. Економічна нестабільність негативно впливає на рівень фінансової безпеки корпорації шляхом унеможливлення реалізації пріоритетних фінансових інтересів, до яких належать: зростання рівня фінансової рентабельності; достатність фінансових ресурсів, що формуються, на всіх етапах майбутнього розвитку підприємства; фінансова стабільність підприємства в процесі його розвитку; високий рівень інвестиційної активності й ефективність інвестицій; ефективна нейтралізація фінансових ризиків тощо [14]. Вплив нестабільного економічного середовища на фінансові інтереси корпорації представлено в таблиці 1.

Будь-який прояв нестабільного економічного середовища негативно відображається на реалізації першого фінансового інтересу корпорації, тобто одному з

ключових компонентів фінансової архітектури, а саме, на зростанні рівня дохідності власного капіталу, порушення якого практично унеможливує реалізацію інших пріоритетних інтересів, зокрема основного фінансового інтересу — максимізації ринкової вартості корпорації. Тому можна зробити висновок про існування негативного впливу нестабільного економічного середовища на формування фінансової архітектури корпорації.

На фінансову архітектуру корпорації впливають фактори реалізації фінансового або кредитного циклу на макрорівні, основними з яких є: висока волатильність цін на кредитні ресурси із загальною тенденцією до їх подорожчання, зменшення пропозиції кредитів з боку банків, звуження обсягів ринку цінних паперів, зниження ліквідності й платоспроможності контрагентів корпорації у період економічного спаду. Відповідно є реакція корпорації на циклічні зрушення в економіці, яка передусім є відповіддю на зміни, аніж цілеспрямованою і запланованою протидією, яка уможливує знижувати шоківі впливи ззовні на фінансову діяльність та пристосуватися до проходження ділового циклу з якомога меншими витратами. Потенціал такого пристосування несе в собі фінансова архітектура корпорації як сукупність взаємопов'язаних компонентів.

На фінансову архітектуру корпорації, разом із факторами циклічного розвитку ринку банківського кредитування, впливають також фактори циклічних коливань ринку цінних паперів. Вплив таких факторів безпосередньо відображається на формуванні структури власності, структури капіталу через процеси перерозподілу корпоративних прав. Характерною проблемою сформованої нині моделі вітчизняного ринку цінних паперів є його слабкий розвиток та невідповідність інтересам потенційних учасників, що призводить до втрати джерел додаткового капіталу [19, с. 40].

Таблиця 1. Вплив нестабільного економічного середовища на фінансові інтереси корпорації

Фінансові інтереси корпорації	Вплив нестабільного економічного середовища
Зростання рівня дохідності власного капіталу (рівня фінансової рентабельності)	- У періоди економічного спаду та депресії (а також у випадку високого рівня безробіття в державі) сукупний споживчий попит зменшується й таким чином зростають обсяги нереалізованої продукції; - при високих темпах інфляції дохід отримується знеціненими коштами, а тому реальний обсяг прибутку зменшується; - різка зміна валютного курсу може зумовити як зменшення обсягу прибутку, так і отримання збитків компаніями-імпортерами (при підвищенні) чи експортерами (при зниженні)
Достатність фінансових ресурсів, що формуються, на всіх етапах майбутнього розвитку корпорації	- Виникнення недостатності фінансових ресурсів через скорочення обсягів реалізації, підвищення кредитної ставки тощо; - при високих темпах інфляції відбувається стрімке зростання цін, що порушує платоспроможність економічних суб'єктів, що мають фіксований обсяг доходу
Високий рівень інвестиційної активності й ефективності інвестицій	- При високих темпах інфляції інвестиції, зокрема довгострокові, приносять реальний дохід менший за його номінальний обсяг і відповідно є неефективними; - нестабільність валютного курсу негативно впливає на обсяги пропозиції іноземних інвестицій та інвестицій в іноземні об'єкти, а також на обсяги грошових надходжень від уже здійснених інвестицій
Ефективна нейтралізація фінансових ризиків	- Унеможливується, по-перше, урахування всіх можливих фінансових ризиків, по-друге, визначення ймовірності реалізації кожного з них, а отже, і розробка ефективної стратегії з нейтралізації фінансових ризиків

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 15—18].

Все вищезазначене обумовлює необхідність систематизації факторів, які впливають на фінансову архітектуру корпорації в умовах нестабільного економічного середовища. Слід відмітити, що фактори, які впливають на фінансову архітектуру корпорації

Таблиця 2. Фактори, які впливають на фінансову архітектуру корпорації

Ендогенні фактори	Екзогенні фактори
<i>Структура капіталу</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Стадія життєвого циклу корпорації. ➤ Рівень рентабельності діяльності. ➤ Рівень коефіцієнтів операційного та фінансового левериджів. ➤ Кредитоспроможність корпорації. ➤ Фінансовий менталітет власників та менеджерів 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Норми амортизаційних відрахувань. ➤ Рівень оподаткування прибутку. ➤ Форми та методи регулювання фінансової діяльності. ➤ Державне регулювання процедур санації та банкрутства. ➤ Кон'юнктура фінансового ринку
<i>Структура власності</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Організаційно-правова форма. ➤ Стадія життєвого циклу корпорації. ➤ Потреба у зовнішньому фінансуванні. ➤ Можливість кооперації міноритарних власників 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рівень економічного розвитку. ➤ Розвиненість інфраструктури фінансового ринку. ➤ Рівень захищеності прав міноритарних власників. ➤ Рівень державного втручання в економіку
<i>Корпоративне управління</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Організаційна структура корпорації. ➤ Внутрішні стандарти корпоративної поведінки. ➤ Рівень громадянської свідомості та корпоративної культури управлінців та власників 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Національний стандарти корпоративного управління. ➤ Законодавче забезпечення захисту прав власності. ➤ Ефективність механізмів правозастосування та виконання контрактів
<i>Організаційно-правова форма господарювання</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рівень відповідальності власників та їхня кількість. ➤ Можливості участі в управлінні справами корпорації та контролю. ➤ Обсяги капіталу, необхідного для фінансування діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Умови передачі прав власності та правонаступництва. ➤ Законодавчі вимоги щодо відповідності виду діяльності певним формам організації бізнесу. ➤ Система оподаткування

Джерело: складено автором на основі [20—25].

доцільно, на нашу думку, класифікувати на ендогенні (внутрішні) та екзогенні (зовнішні) в розрізі компонентів фінансової архітектури корпорації (табл. 2).

Усі вищезазначені фактори, які впливають на ефективність діяльності корпорації, висувають на передній план необхідність в адаптації їхньої фінансової архітектури до циклічних коливань з метою полегшення подолання шоків ліквідності та зменшення вартості фінансових ресурсів у періоди рецесії та набуття можливостей фінансувати інвестиційні проекти, залучаючи для цього додатковий капітал у необхідному обсязі та за адекватною ціною. Насамперед, така адаптація, на думку О. Лактіонової та А. Наконечної, має стосуватися своєчасного коригування пропорцій, в якій використовуються різні джерела фінансування із врахуванням цільового значення в різні фази циклу. Також вона має бути націлена на розширення можливостей фінансування за рахунок залучення нових інвесторів. І врешті передбачати зниження впливу інформаційної асиметрії та агентських конфліктів на вартість фінансових ресурсів [19].

Погоджуємося з думкою Н. Касьянової та К. Філь, які вважають, що нестабільне економічне середовище можна подолати за допомогою [12]:

- підвищення швидкості управління розвитком таким чином, щоб реакція корпорації на зміни зовнішнього середовища відповідала темпам його змін;
- орієнтації на різні рівні досягнення цілей у можливих ситуаціях на основі встановлення пріоритету цілей;
- орієнтації на пріоритетне досягнення цілей центральної ситуації;
- розширення сфери використання технологічної системи або системи продукції шляхом синтезу відповідних властивостей.

З метою усунення негативних наслідків нестабільного економічного середовища на фінансову архітектуру корпорації доцільно приділяти увагу екзогенним факторам при плануванні напрямів роботи, розробленні стратегії корпорації, налагодженні відносин з іншими суб'єктами господарювання та державою, а також об'єднувати позитивні та негативні прояви цих факторів, перетворювати загрози та ознаки кризових ситуацій у сприятливі можливості розвитку в майбутньому. Що стосується ендогенних факторів, то має бути сформовано комплексний підхід до вирішення можливих проблем фінансової діяльності корпорації, розроблено методіку оцінки ефективності використання та управління оборотними коштами. Крім того, з метою мінімізації негативних наслідків впливу нестабільного економічного середовища, варто підвищити рівень інформаційного забезпечення в корпорації, удосконалити систему корпоративного управління та контролю.

ВИСНОВКИ

Нестабільне економічне середовище може характеризуватися кризовими процесами та довготривалими періодами відновлення. Екзогенні фактори економічних коливань разом із внутрішніми мотивами корпорації чинять неабиякий вплив на її фінансову архітектуру. Із настанням спаду може спостерігатися накопичення боргу в структурі капіталу корпорації, зниження частки власних джерел, складність у залученні інвестиційного капіталу тощо. Взаємозв'язок реального та фінансового секторів економіки, а також вплив нестабільного економічного середовища на ці сектори вказує на необхідність дослідження впливу грошово-кредитного регулювання на розвиток корпорації в умовах нестабільного економічного середовища з метою пристосування фінансової архітектури корпорації до змін макроекономічної кон'юнктури для зниження негативного

впливу та використання можливостей залучення додаткового капіталу для забезпечення її ефективної діяльності.

Література:

1. Ковбатюк М.В., Беник Н.Г. Вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на процес функціонування та адаптації підприємств. Водний транспорт. 2016. Вип. 2. С. 101—108.
2. Могила А.А. Науково-теоретичні основи економічної нестабільності в контексті її впливу на фінансову безпеку підприємств. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 39. С. 127—134.
3. Комаринець С.О. Аналізування нестабільності зовнішнього економічного середовища. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 8. С. 40—44.
4. Хаммер М., Чампи Дж. Реінженіринг корпорації: Манифест революції в бізнесі / Пер. с англ. СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 1997. 332 с.
5. Кужелев М.А., Меженская В.В. Стратегические аспекты влияния динамичных условий внешней среды на проведение оценки финансового состояния корпорации. Бизнес Информ. 2012. № 2. С. 180—183.
6. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання. К.: Ін-т екон. прогноз., 2000. 344 с.
7. Климко Г.Н., Нестеренко В.П., Канищенко Л.О., Чухно А.А. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підруч. для студ. екон. спец. вищ. закл. осв. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Вища школа, 1999. 743 с.
8. Сумароков В.Н. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования. М.: Финансы и статистика, 1996. 224 с.
9. Грабчук О.М. Джерела нестабільності розвитку національної економіки України. Альянс наук: вчений — вченому: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 15—16 березня 2012 р. Дніпропетровськ: Біла К.О., 2012. С. 80—83.
10. Кужелев М.О., Меженська В.В. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. Схід. 2012. № 1. С. 62—67.
11. Elbing A.O. On the Applicability of Environmental Models / McGuire J. W. (ed.). Contemporary Management: Englewood Cliffs; N.J.: Prentice-Hall, 1974. P. 283.
12. Касьянова Н.В., Філь К.В. Підходи до подолання невизначеності стратегічної інформації. Актуальні проблеми розвитку економіки. 2007. № 10 (76). С. 103—109.
13. Ансофф И. Стратегическое управление / пер. с англ. под ред. Л.И. Евенко. М.: Экономика, 1989. 214 с.
14. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Ника-Центр: Эльга, 2004. 784 с.
15. Нечипоренко А.В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2018. № 2. С. 154—168.
16. Кужелев М.О. Корпоративний контроль: методологія дослідження, фінансовий аспект та моделі формування. Финансы, учет, банки: сборник научных трудов. 2012. Вып. 1 (18). С. 24—34.
17. Пінчук А.В., Нечипоренко А.В. Формування інвестиційної стратегії підприємства. Механізми економічного зростання і конкурентоспроможності національного господарства: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 8 грудня 2018 р. Громадська організація "Київський економічний науковий центр". К., 2018. Ч. 1. С. 103—105.
18. Zherlitsyn D.M., Kuzheliev M.O., Nechiporenko A.V. Bioresources Price Trend and GDP Growth Adjustment. International Journal of Advanced Biotechnology and Research (IJABR). Volume 10. Special Issue-1. 2019. pp. 379—383.

19. Лактіонова О.А., Наконечна А.С. Фінансова архітектура суб'єктів господарювання: формування й адаптація в умовах циклічності розвитку економіки: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. 180 с.

20. Baranovskyi O.I., Kuzheliev M.O., Zherlitsyn D.M., Sokyrko O.S., Nechyporenko A.V. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2019. № 3 (30). P. 226—235.

21. Мельник В.М., Бичкова Н.В. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності: монографія. Тернопіль: Астон, 2012. 244 с.

22. Kuzheliev M.O., Zherlitsyn D.M., Zhytar M.O. Formalization of Dynamic Relations Between Enterprise Financial Indicators. Independent Auditor. 2016. № 16 (II). P. 18—26.

23. Кужелев М.А. Механизм управления финансовой устойчивостью в системе обеспечения финансовой безопасности корпорации. Нове в економічній кібернетикі: Моделі і механізми управління безпекою економічних систем. 2011. № 4. С. 45—56.

24. Житар М.О. Формування механізму управління кредитоспроможністю підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки України. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2015. Вип. 2 (69). С. 57—62.

25. Halushchak I., Melnyk V., Myhovich T., Zhytar M. Methodical aspects of evaluation of financial architecture of economy. WSEAS Transactions on Business and Economics. Vol. 17. 2020. P. 260—268.

References:

1. Kovbatiuk, M.V. and Benyk, N.G. (2016), "Influence of external and internal factors on the process of functioning and adaptation of enterprises", *Vodnyy transport*, vol. 2, pp. 101—108.

2. Mogilina, L.A. (2014), "Scientific and theoretical foundations of economic instability in the context of its impact on the financial security of enterprises", *Problemy i perspektivy rozvytku bankivskoyi systemy Ukrainy*, vol. 39, pp. 127—134.

3. Komarinets, S.O. (2011), "Analysis of the instability of the external economic environment", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 40—44.

4. Hammer, M. and Champy, J. (1997), *Reynzhenyryn korporatsiy: Manifest revolyutsiy v byznese* [Reengineering of the corporation: Manifesto of revolution in business], Yzdatel'stvo S.-Peterburhskoho unyversyteta, St. Petersburg, Russia.

5. Kuzheliev, M.A. and Mezhenkaya, V.V. (2012), "Strategic aspects of the influence of dynamic environmental conditions on the assessment of the financial condition of the corporation", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 180—183.

6. Heyets', V. M. (2000), *Nestabilnist ta ekonomichne zrostannya* [Instability and economic growth], Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya, Kyiv, Ukraine.

7. Klimko, G.N. Nesterenko, V.P. Kanishchenko, L.O. and Chukhno, A.A. (1999), *Osnovy ekonomichnoyi teorii: politekonomichnyy aspekt* [Fundamentals of economic theory: political-economic aspect], 2nd ed., Vyshcha shkola, Kyiv, Ukraine.

8. Sumarokov, V.N. (1996), *Hosudarstvennyye fynansy v systeme makroekonomicheskoho rehulyrovannya* [Public finance in the system of macroeconomic regulation], Fynansy y statystyka, Moscow, Russia.

9. Grabchuk, O.M. (2012), "Sources of instability in the national economy of Ukraine", *Materialy VII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Materials VII International Scientific-practical Conference], Alliance of Sciences: Scientist - Scientist, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 80—83.

10. Kuzheliev, M.O. and Mezhenkaya, V.V. (2012), "Diagnosis of the financial condition of the corporation in a dynamic environment", *Skhid*, vol. 1, pp. 62—67.

11. Elbing, A. O. (1974), *On the Applicability of Environmental Models*, Prentice-Hall, N.J., USA.

12. Kasyanova, N.V. and Phil, K.V. (2007), "Approaches to overcoming the uncertainty of strategic information", *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky*, vol. 10, no. 76, pp. 103—109.

13. Ansoff, I. (1989), *Stratehicheskoe upravlenye* [Strategic Management], Ekonomika, Moscow, Russia.

14. Blank, I.A. (2004), *Upravlenye fynansovoy bezopasnost'yu predpryatyia* [Management of financial security of the enterprise], Nyka-Tsent: El'ha, Kyiv, Ukraine.

15. Nechyporenko, A.V. (2018), "Influence of behavioral factors on the management of financial activities of the corporation: theoretical aspects", *Zbirnyk naukovykh prats' Unyversytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrainy*, vol. 2, pp. 154—168.

16. Kuzheliev, M.O. (2012), "Corporate control: research methodology, financial aspect and models of formation", *Fynansy, uchety, banky: sbornyk nauchnykh trudov*, vol. 1, no. 18, pp. 24—34.

17. Pinchuk, A.V. and Nechyporenko, A.V. (2018), "Formation of investment strategy of the enterprise", *Zbirnyk materialiv Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Mekhanizmy ekonomichnoho zrostannya i konkurentospromozhnosti natsional'noho hospodarstva* [Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference. Mechanisms of economic growth and competitiveness of the national economy], Kyiv Economic Research Center, Kyiv, Ukraine, pp. 103—105.

18. Zherlitsyn, D.M. Kuzheliev, M.O. and Nechyporenko, A.V. (2019), "Bioresources Price Trend and GDP Growth Adjustment", *International Journal of Advanced Biotechnology and Research (IJABR)*, vol. 10, Special Issue-1, pp. 379—383.

19. Laktionova, O.A. and Nakonechna, A.S. (2019), *Finansova arkhitektura sub'ektiv hospodaryuvannya: formuvannya y adaptatsiya v umovakh tsyklichnosti rozvytku ekonomiky* [Financial architecture of business entities: formation and adaptation in terms of cyclical economic development], Vasyi Stus DonNU, Vinnytsia, Ukraine.

20. Baranovskyi, O.I., Kuzheliev, M.O., Zherlitsyn, D.M., Sokyrko, O.S. and Nechyporenko, A.V. (2019), "Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3, no. 30, pp. 226—235.

21. Melnyk, V.M. and Bychkova, N.V. (2012), *Finansova arkhitektura natsional'nykh korporatsiy ta yiyi vplyv na efektyvnist' finansovoyi diyal'nosti* [Financial architecture of national corporations and its impact on the effectiveness of financial activities], Aston, Ternopil, Ukraine.

22. Kuzheliev, M.O. Zherlitsyn, D.M. and Zhytar, M.O. (2016), "Formalization of Dynamic Relations Between Enterprise Financial Indicators", *Independent Auditor*, vol. 16 (II), pp. 18—26.

23. Kuzheliev, M.A. (2011), "The mechanism of financial stability management in the system of financial security of the corporation", *Nove v ekonomichnyy kibernetysy: Modeli i mekhanizmy upravlinnya bezpekoyu ekonomichnykh system*, vol. 4, pp. 45—56.

24. Zhytar, M.O. (2015), "Formation of the mechanism of management of creditworthiness of the enterprise in the conditions of innovative development of economy of Ukraine", *Naukovyy visnyk Natsional'noho unyversytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, vol. 2, no. 69, pp. 57—62.

25. Halushchak, I., Melnyk, V., Myhovich, T. and Zhytar, M. (2020), "Methodical aspects of evaluation of financial architecture of economy", *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 17, pp. 260—268.

Стаття надійшла до редакції 07.07.2020 р.